

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ È Æ È **ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ** κατά **ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αριθ. 33518/02)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

17 Μαρτίου 2005

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

-Ακριβές αντίγραφο.

Στρασβούργο, 17.3.2005

(υπογραφή) S. NIELSEN – Γραμματέας Τμήματος

Στην υπόθεση È Æ È **και λοιπών** κατά **Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρο*,

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία F. ΤΥΛΚΕΝΣ,

Κύριο Α. ΚΟΒΛΕΡ,

Κυρία Ε. ΣΤΕΙΝΕΡ,

Κύριο Κ. ΗΑΖΙΥΕΒ,

Κύριο D. ΣΠΙΕΛΜΑΝΝ, *δικαστές*,

και τον κύριο S. ΝΙΕΛΣΕΝ, *γραμματέα τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 24 Φεβρουαρίου 2005,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 33518/02) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από επτά υπηκόους του Κράτους αυτού («οι προσφεύγοντες»), των οποίων τα ονόματα αναγράφονται στον συνημμένο πίνακα και οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 2 Σεπτεμβρίου 2002 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από το δικηγορικό γραφείο Γ. Στεφανάκης και συνεργάτες. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Μ. Απέσσο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κύριο Δ. Καλόγηρο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 21 Οκτωβρίου 2003, το Δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει την αιτίαση της ελκόμενης από την διάρκεια της διαδικασίας στην Κυβέρνηση. Επικαλούμενο το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφάσισε ότι θα αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Οι προσφεύγοντες είναι παλαιά μέλη του διοικητικού προσωπικού των ελληνικών δικαστηρίων.

5. Στις 28 Δεκεμβρίου 1992, κατέθεσαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή με την οποία ζητούσαν να καταδικαστεί το Ελληνικό Δημόσιο να τους καταβάλει διάφορα ποσά ως αποζημίωση, για τον λόγο ότι δεν είχαν υπαχθεί σε ανώτερη μισθολογική κλίμακα. Τα ποσά που ζητήθηκαν ανέρχονταν μεταξύ 1.329.000 δραχμών (περίπου 3.900 ευρώ) και 1.668.000 δραχμών (περίπου 4.895 ευρώ).

6. Στις 25 Απριλίου 1994, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών δέχθηκε εν μέρει την αγωγή τους (απόφαση αριθ. 4405/1994).

7. Στις 28 Ιουνίου 1994 και στις 19 Αυγούστου 1994, τόσο οι προσφεύγοντες όσο και το Ελληνικό Δημόσιο άσκησαν έφεση κατά της απόφασης αυτής.

8. Στις 25 Μαΐου 1995, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών απέρριψε τις εφέσεις τους (απόφαση αριθ. 2737/1995).

9. Στις 2 Νοεμβρίου 1995, το Ελληνικό Δημόσιο κατέθεσε αίτηση αναίρεσης.

10. Η συζήτηση ορίστηκε αρχικά στις 3 Νοεμβρίου 1997 και στη συνέχεια αναβλήθηκε έξι φορές. Στις 5 Μαρτίου 2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας κατήγγησε την δίκη δυνάμει του νόμου 2944/2001, ο οποίος αποκλείει την αίτηση αναίρεσης για διαφορές που έχουν αντικείμενο μικρότερο των 2.000.000 δραχμών (περίπου 6.000 ευρώ) (πράξη αριθ. 440/2002).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΣΕ Ο,ΤΙ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

11. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η διάρκεια της διαδικασίας αγνόησε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

A. Επί του παραδεκτού

12. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει εξάλλου ότι δεν προσκρούει σε κανένα λόγο απαραδέκτου.

B. Επί της ουσίας

1. Περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη

13. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 28 Δεκεμβρίου 1992, με την κατάθεση της αγωγής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, και περατώθηκε στις 5 Μαρτίου 2002, με την έκδοση της πράξης αριθ. 440/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διήρκεσε, επομένως, εννέα χρόνια, δύο μήνες και οκτώ ημέρες για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

2. Εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της διαδικασίας

14. Η Κυβέρνηση προβαίνει σε μία χρονολογική ανάλυση της διαδικασίας για να αποδείξει ότι έκαστο στάδιό της διεξήχθη με ταχύτητα. Σημειώνει ότι η υπόθεση δεν ήταν, σε γενικές γραμμές, περίπλοκη, αλλά, ταυτόχρονα, παρουσίαζε μία σχετική πολυπλοκότητα σε ό,τι αφορά τα διαδικαστικά θέματα και την αποδεικτική διαδικασία. Εξάλλου, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το διακύβευμα της υπόθεσης δεν ήταν καθοριστικό για τους προσφεύγοντες, αφού τα ποσά που ζητήθηκαν δεν ήταν τόσο σημαντικά.

15. Οι προσφεύγοντες απαντούν ότι η υπόθεση δεν παρουσίαζε καμία πολυπλοκότητα, γεγονός που, κατά την άποψή τους, είχε ήδη γίνει δεκτό από την Κυβέρνηση. Αντιθέτως, υποστηρίζουν ότι η αδράνεια των δικαστικών αρχών, ειδικότερα κατά την διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, συνέβαλε στην επιμήκυνση της διαδικασίας.

16. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς των προσφευγόντων και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

17. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε, τελευταία, *Μανιός κατά Ελλάδας*, αριθ. 70626/01, 11 Μαρτίου 2004). Ειδικότερα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας διήρκεσε έξι χρόνια και τέσσερις μήνες περίπου χωρίς η ουσία της υπόθεσης να εξεταστεί από το ελληνικό ανώτατο δικαστήριο, αφού αυτό κατέληξε στην κατάργηση της δίκης.

Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, ένα τέτοιο διάστημα απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί εύλογο, κυρίως μέσα στο πλαίσιο μιας υπόθεσης που δεν παρουσίαζε ιδιαίτερη πολυπλοκότητα.

18. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα υπόθεση. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του πάνω στο ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

19. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, διότι δεν έτυχαν δίκαιης δίκης εξαιτίας του γεγονότος ότι το ζήτημα που υποβλήθηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων επιλύθηκε τελεσίδικα από τον νομοθέτη και όχι από την δικαστική εξουσία. Ειδικότερα, ισχυρίζονται ότι ο νόμος 2944/2001 είχε άμεση συνέπεια στην επίλυση της διαφοράς. Ο νόμος αυτός τέθηκε σε ισχύ ενώ η αίτησή τους εκκρεμούσε ήδη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Επί του παραδεκτού

20. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη δεχθεί ότι οι οικονομικοί νόμοι μπορούν να εφαρμόζονται αμέσως στις τρέχουσες διαδικασίες, χωρίς τούτο να προσβάλει το δικαίωμα πρόσβασης των ενδιαφερομένων σε δικαστήριο (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Brualla Gómez de la Torre*, απόφαση της 19 Δεκεμβρίου 1997, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VIII, σελ. 2956, §§ 35-39). Σε κάθε περίπτωση, σε ό,τι

αφορά την παρούσα υπόθεση, διαπιστώνει ότι το ελληνικό Δημόσιο, ασκώντας μία αίτηση αναίρεσης, προκάλεσε την διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία, στη συνέχεια, καταργήθηκε δυνάμει του νόμου 2944/2001. Επομένως, αν υπήρξε πρόβλημα πρόσβασης στο Συμβούλιο της Επικρατείας, αυτό ήταν σε βάρος του ιδίου του Δημοσίου και όχι σε βάρος των προσφευγόντων. Πράγματι, οι τελευταίοι εκμεταλλεύθηκαν την κατάργηση της δίκης και της επικύρωσης της εφετειακής απόφασης, η οποία είχε δεχθεί την αγωγή τους. Οι προσφεύγοντες δεν θα μπορούσαν συνεπώς να υποστηρίξουν ότι έπεσαν θύματα παραβίασης του δικαιώματός τους για πρόσβαση σε δικαστήριο.

21. Κατά συνέπεια, αυτό το τμήμα της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡΙΘ. 1

22. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται επίσης διότι η κατάργηση της διαδικασίας από το Συμβούλιο της Επικρατείας προσέβαλε το δικαίωμά τους για σεβασμό της περιουσίας τους, όπως αυτό προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1.

Επί του παραδεκτού

23. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η κατάργηση της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν επέδρασε στο κύρος της απόφασης του Διοικητικού Εφετείου, η οποία επεδίκασε στους προσφεύγοντες τα αιτούμενα κονδύλια εν όλω ή εν μέρει. Πράγματι, αφού το Δημόσιο δεν εξαφάνισε την επίδικη απόφαση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι προσφεύγοντες είναι πλέον δικαιούχοι μιας τελεσίδικης απαίτησης σε βάρος του. Δεν μπορούν επομένως αυτοί

να παραπονούνται για προσβολή του δικαιώματός τους για σεβασμό της περιουσίας τους.

24. Συνεπώς, αυτό το τμήμα της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

25. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

26. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν 5.000 ευρώ ο καθένας για την ηθική βλάβη που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν.

27. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη αποζημίωση. Σε κάθε περίπτωση, εκτιμά ότι θα επαρκούσε ένα ποσό 500 ευρώ για κάθε έναν από τους προσφεύγοντες.

28. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης, τους επιδικάζει από κοινού 7.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο.

B. Εξοδα και δικαστική δαπάνη

29. Οι προσφεύγοντες ζητούν επίσης 2.859,26 ευρώ ο καθένας για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Δεν προσκομίζουν κανένα τιμολόγιο ή απόδειξη αμοιβής. Ισχυρίζονται ότι, δυνάμει προφορικής συμφωνίας, την οποία συνήψαν με το δικηγορικό γραφείο που τους εκπροσωπεί ενώπιον του Δικαστηρίου, θα πρέπει να καταβάλουν 2.570 ευρώ ο καθένας κατά την λήξη της διαδικασίας.

30. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι αξιώσεις των προσφευγόντων για την αιτία αυτή είναι αόριστες και μη αιτιολογημένες. Προτείνει ένα ποσό 200 ευρώ για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη τους ενώπιον του Δικαστηρίου.

31. Σύμφωνα με την νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας και της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

32. Σε ό,τι αφορά τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκαν οι προσφεύγοντες στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η διάρκεια μιας διαδικασίας μπορούσε να επιφέρει μία αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφευγόντος ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ότι πρέπει επομένως να ληφθεί υπόψη το γεγονός αυτό (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Caruano κατά Ιταλίας*, απόφαση της 25 Ιουνίου 1987, série A no. 119-A, σελ. 15, § 37). Εν τούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν προσκομίζουν καμία απόδειξη σε ό,τι αφορά τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον των επιληφθέντων δικαστηρίων. Συντρέχει επομένως λόγος απόρριψης αυτού του τμήματος των αξιώσεών τους. Σε ό,τι αφορά τα έξοδα για τις ανάγκες της εκπροσώπησης των προσφευγόντων ενώπιόν του, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αξιώσεις

των τελευταίων δεν αναλύονται ούτε συνοδεύονται από τα απαραίτητα παραστατικά. Πρέπει επομένως να απορριφθεί και αυτό το αίτημά τους.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

33. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή σε ό,τι αφορά την αιτίαση την ελκόμενη από την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται ότι* υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται ότι*

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει από κοινού στους προσφεύγοντες, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 7.000 (επτά χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο,

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης αποζημίωσης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 17 Μαρτίου 2005 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)
Søren NIELSEN
Γραμματέας

(υπογραφή)
Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ
Πρόεδρος

Κατάλογος των προσφευγόντων

1. È Ë Ę Á
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 11 Απριλίου 2005

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος